La nit del final d'Amatrice

La vida va bé fins que es torça. Ho saben bé, per desgràcia, les persones que viuen a Amatrice, un petit poblet italià de muntanya al nord de Roma, que el passat 24 d'agost de 2016 va desaparèixer del mapa. A dos quarts de quatre de la matinada, quan tothom dormia, un terratrèmol de 6,4 graus a l'escala Richter va arrasar totes les cases del centre, els blocs propers al nucli urbà i les masies dels afores. Van morir 232 persones. El que era considerat un dels municipis més bells i antics d'Itàlia, passava a ser història.

Aquest seria el resum més veloç, la lectura més ràpida d'uns fets que, un any després, semblen haver-se oblidat per part de les administracions, els polítics i la resta del món que no van patir la tragèdia ni van perdre família, amics i veïns. Però, lluny d'això, els afectats sobreviuen diàriament a la situació de desempara a que estan sotmesos. Plens de dolor i amb una cicatriu a la memòria que mai es tancarà, reclamen a l'estat l'ajuda que no tenen i, sobretot, es pregunten perquè un any després del terratrèmol encara no han rebut cap ajuda ni explicació.

La pitjor situació la pateixen la Rosella, la Giuseppina o el Gianluca, nens i nenes de ben poca edat que han perdut als seus pares, avis, germans i tiets; que s'han quedat orfes de tota la família i sense casa. Ara són sota la tutela de l'estat. A Amatrice, part dels habitants que van sobreviure aquella nit han iniciat una nova vida lluny d'aquelles terres. Altres, els qui hi van néixer i créixer, es resignen a soterrar els seus orígens i han estat recol·locats, els hi deien que temporalment, en barracots prefabricats en una esplanada a escassos 300 metres de les runes de l'antic Amatrice, convertit ara en una muntanya de pedres i fustes com mostren les imatges que acompanyen aquest reportatge.

Amb l'objectiu d'alleugerir la tristesa i entendre la realitat de la situació in situ, tres associacions es van unir aquest estiu per organitzar un festival amb l'objectiu de portar el somriure a aquestes persones. El Movimento Culturale Spiragli, amb seu a la regió de la Puglia, va liderar el projecte al costat de Il Sorriso di Filippo, una entitat creada per Mario Sanna en record del seu fill

El carrer principal de l'antic poble d'Amatrice mostra els estralls del terratrèmol

Moment del festival celebrat aquest estiu per fer somriure als més petits del poble

La Torre Medieval, a la dreta, és l'únic edifici que ha quedat intacte

No tots els edificis històrics, com l'església, es van salvar del tremolor de la terra

Filippo, l'última víctima mortal d'aquell terratrèmol, però també per pressionar a les administracions a complir amb les seves obligacions. A elles s'hi va sumar l'associació cultural tarragonina Etcètera. Conjuntament, van fer possible el festival Al3Mura per Amatrice, un esdeveniment de tres dies celebrat al mateix Amatrice, en aquella zona temporal on fan vida el supervivents.

El president d'Etcètera i responsable de comunicació del COAATT, Òscar Ramírez, va viatjar aquells dies de juliol per a fer real el festival destinat especialment als nens, un esdeveniment ple d'artistes de carrer arribat de tota Itàlia i amb concerts musicals nocturns per a tots els públics. Ramírez considera que "apaivagar el dolor que pateixen aquelles persones, acompanyar-les uns dies i fer-les sentir-se millor, i menys soles, és del tot necessari. Tenen els rostres plens de tristesa, se'ls veu el patiment i hem d'ajudar com puguem entre tots perquè l'administració els ha abandonat completament".

Ramírez lamenta que les persones que han patit una tragèdia com la d'Amatrice passin a un segon pla dies després de ser noticia, que se les oblidi quan allò que ha omplert portades de diaris i obert informatius a les televisions ja no és noticia. La realitat a Amatrice es diu "zona rossa". Aquesta "àrea vermella", del tot clausurada al pas de les persones i vigilada per l'exercit, delimita el perímetre d'allò que va ser el poble ara completament esfondrat. Després del terratrèmol, que va agafar a tothom dormint, només va quedar dempeus la Torre medieval que es veu a les imatges, una de les esglésies i parts d'alguns edificis menys antics que s'aguanten drets a trossos i miraculosament.

Aquest va ser l'epicentre del terratrèmol que va afectar també a altres localitats properes provocant la mort de 64 persones més que es van sumar a les 232 d'Amatrice.

La realitat és que dels 60 milions d'habitants que té Itàlia, 22 milions viuen a zones d'alt moviment sísmic. Així, de manera periòdica hi ha terratrèmols importants, que deixen moltes víctimes com els últims a les illes del golf de Nàpols o a les regions de l'Aquila i l'Abruzzo. En aquesta revista hem volgut anar més lluny per entendre les causes dels terratrèmols i, sobretot, per saber perquè la gran majoria d'edificacions acaben cedint i els danys materials —a més dels humans— són tan quantiosos. Així, hem conversat amb Gianluca Amato, geòleg, sismòleg i professor de geofísica a Milà, qui ens ha analitzat amb detall la situació.

Sr. Amato, perquè hi ha tants danys en aquests terratrèmols que, a priori, no tindrien una escala Richter tan important?

Realment els terratrèmols que hi ha en aquestes zones italianes són molt superficials. El problema és que els edificis són molt antics, no estan ben conservats i estan fabricats amb materials molt febles. No estan pensats per a resistir terratrèmols. Cal pensar

que les ciutats del centre d'Itàlia estan construïdes sobre una sèrie de falles molt actives i superficials que es trenquen regularment i produeixen molts terratrèmols. Quan els sismes tenen una magnitud superior als 6 graus ja hi comencen a haver tragèdies com les d'Amatrice.

Per tant, sumant els dos factors que comenta, és quan el desastre es fa inevitable.

Exacte. A les fotos d'Amatrice, com a les d'altres pobles i ciutats afectades per terratrèmols a Itàlia, es veu perfectament que les cases estan fetes amb simples parets de pedra que cauen amb facilitat. A més, moltes d'aquestes ciutats estan construïdes sobre grans espais subterranis que poden ser antics magatzems on es guardava el gra a l'època de l'antiga Roma. Aquests subterranis són molt perillosos perquè quan s'enfonsen arrosseguen amb ells molts edificis.

A quin altre terratrèmol podríem comparar el d'Amatrice?

Al de l'Aquila de l'any 2009, per exemple. Els dos són molt similars perquè van tenir lloc de matinada, sobre les tres que és quan la gent dormia. Els dos van tenir una magnitud molt semblant i van tenir lloc a una distància propera, a uns 60 quilòmetres de distància. Únicament canvia la demografia perquè l'Aquila és una ciutat de 70.000 habitants i Amatrice només en tenia 2.700.

Hi ha solució al problema? Què es pot fer per evitar més tragèdies en un futur?

És molt complicat perquè al centre d'Itàlia hi haurà més terratrèmols i és impossible predir-los. L'únic que es pot fer és reforçar les cases amb bigues d'acer i apuntalar els edificis. Però això té un cost molt elevat i parlem d'una zona molt pobre on la gent té pocs recursos. Realment caldria enderrocar els edificis i fer-ne de nous però això és del tot inviable. A Xile o al Japó, o ara a Mèxic, on hi ha hagut terratrèmols més forts en magnitud, les cases han aguantat molt millor el tremolor de la terra i això reforça el que estic dient. Però, què en fem de les ciutats antigues?

Gianluca Amato acaba l'entrevista amb una pregunta impossible de respondre. O potser massa fàcil.

La tragèdia queda a la memòria col·lectiva, el dany és per sempre a la vida de les persones que van patir el terratrèmol aquella matinada del 24 d'agost del 2016. En un futur, si tot va com està previst, a Amatrice hi haurà una escultura immensa que recordarà els fets. Serà obra de l'escultor tarragoní Rufino Mesa que va viatjar amb l'expedició tarragonina aquest passat mes de juliol. El projecte escultòric és una peça en forma de torre d'uns 15 metres d'alçada i 30 de diàmetre. A l'interior, el nom de cadascuna de les 232 persones que van perdre la vida, aquelles que per alguns polítics han deixat d'existir.

Perquè, un any després dels fets no ha arribat cap ajuda econòmica als afectats. Ni els diners del govern italià, ni els de la Unió Europea. Tampoc els 33 milions d'euros que els ciutadans italians van donar de manera solidaria, d'euro en euro, enviant SMS als programes de televisió que van fer maratons especials per a recaptar diners. Què se'n ha fet d'ells? De moment, tot és silenci.

Als afores del poble, algunes cases van aguantar el terratrèmol. Altres, van cedir

Les estructures de les cases més noves van resistir a mitges el succés